

A Bányavirág című egyfelvonásos bravúros évadnyitány, remek színészi alakításokkal

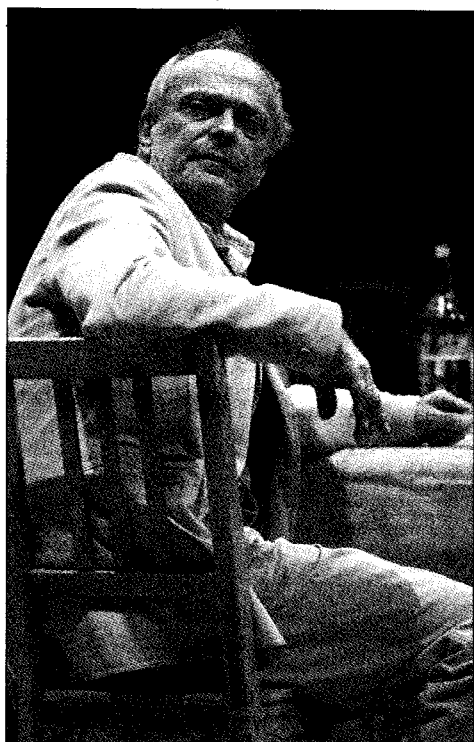
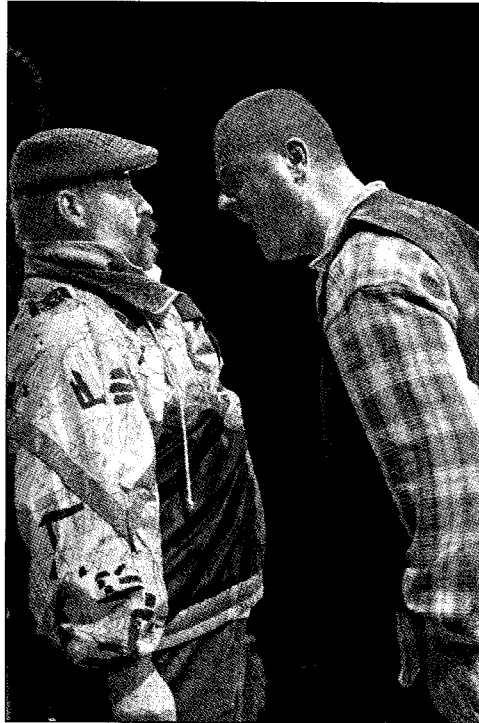
Hagyományőrzők a Jókáiban

A maga tragikomikus irgalmatlanságában is meglehetősen kegyelem-teli másfél óra Székely Csaba Bányavirág című egyfelvonásosa a Komáromi Jókai Színházban. Bravúros – bár feltehetően megosztó – évadnyitány: ez egyszer nem vagyunk fáziskésésben, fiatal szerző mai darabját látjuk, remek színészi alakításokkal.

LAKATOS KRISZTINA

Keszég László, az előadás rendezője kamaratérben, a nagyszínpad közepén teremti meg a játékeret az öt szereplő vergődéséhez. Ivánék konyhájában vagyunk, egy isten háta mögötti erdélyi bányavidéken, ahol évek óta nincs munka, nem maradt remény. Iván (Tóth Tibor) ide született, s noha – talán – valamikor voltak ambíciói, mára nem tud mozdulni a posványból. Valahol a kulisszák mögött ugyanis ott fekszik a „vén takony”, a magatehetetlen apa, s a mindvégig láthatatlan személy árnya röghöz köti a gyerekeit. Nemcsak a fiát, hanem Iván féltestvérét, Ilonkát (Bárdos Judit) is, aki férje öngyilkossága után költözött haza a városból. Kényszerű összezártságukban nincsenek hagyományos családi-érzelmi kötelékek: a gyerekek az öreg halálára várnak, mert az örökség egyirányú jegyet jelenthet a vágyott szabadulás felé; Iván az anyja haláláért is az apját hibáztatja, sőt, egy alkoholmámoros pillanatban, amikor megkívánja Ilonkát, még azt is a számlájára írja, hogy a lány a féltestvére...

A fullasztó léghőzést az alkohol teszi még sűrűbbé. Pálinka mindig van kéznél, megbízhatóan elrejtve a legkülönbözőbb zugokban, folyamatos fogyasztása pedig a szereplők feltárlózkodását is magával hozza. Nemcsak Iván indulatos kitöréseinek nyit utat, hanem a stabil ivócimborá, Mihály, a kilátástalan közegben ott ragadt orvos (Mokos Attila) önmarcangolása előtt is. A pálinka itt és most a közösség maga. „Az

Fabó Tibor, Tóth Tibor, Bandor Éva, Bárdos Judit és Mokos Attila a komáromi Bányavirág egy-egy jelenetében (Kiss Gábor Gibbo felvételei)

Iván megváltásáról és lehetséges közös jövőjükéről.

Sokszólamú, izgalmas szövetségű drámai szöveg Székely Csabáé: a hétköznapi banalitásokról a csehovi elvagyodás klasszikus regiszteréig, a „táptévé” túlfogalmazott és mesterkélt formáitól a nyelv

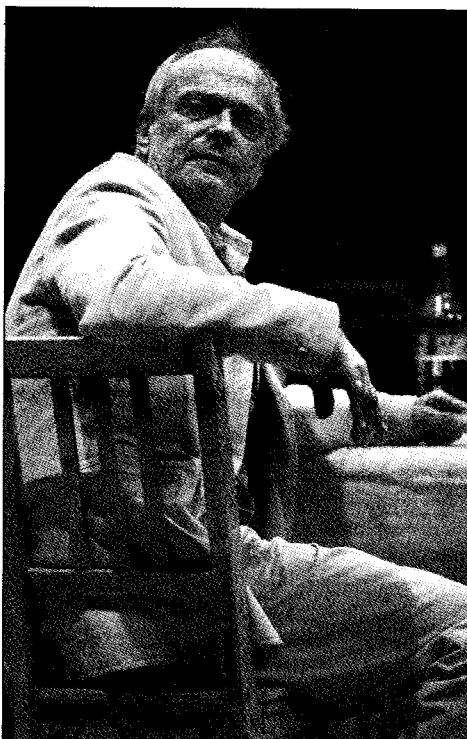
mutatnak, amelyben még az elhallgatások is jelentéssé lesznek. (Vállalva a szubjektív értékítélet ódiáját: e sorok írója külön megemeli a képzeletbeli kalapját Bandor Éva előtt, aki a kötényruhás, letűrt zoknis, szatyros Irma szerepében különleges erejű színpadi

zón fogalmazza meg önmagát, a látott előadásban – a nulladik, ún. sajtóbemutató, egy nappal a „hivatalos” premier előtt – ez a játék nehezen talált kapcsolódási pontot a partnerekkel.

Mi van meg hátra? A nők elmennek. A férfiak isznak vagy

Keszég László, az előadás rendezője kamaratérben, a nagyszínpad közepén teremti meg a játéktérrel az öt szereplő vergődéséhez. Ivánék konyhájában vagyunk, egy isten háta mögötti erdélyi bányavidéken, ahol évek óta nincs munka, nem maradt remény. Iván (Tóth Tibor) ide született, s noha – talán – valamikor voltak ambíciói, mára nem tud mozdulni a posványból. Valahol a kulisszák mögött ugyanis ott fekszik a „vén takony”, a magatehetetlen apa, s a mindvégig láthatatlan személy árnya röghöz köti a gyerekeit. Nemcsak a fiát, hanem Iván féltestvérét, Ilonkát (Bárdos Judit) is, aki férje öngyilkossága után költözött haza a városból. Kényszerű összefüggésükben nincsenek hagyományos családi-érzelmi kötelékek: a gyerekek az öreg halálára várnak, mert az örökség egyirányú jegyet jelenthet a vágyott szabadulás felé; Iván az anyja haláláért is az apját hibáztatja, sőt, egy alkoholmámoros pillanatban, amikor megkívánja Ilonkát, még azt is a számlájára írja, hogy a lány a féltestvére...

A fullasztó légmentes alkoholt teszi még sűrűbbé. Pálinka mindig van kéznél, megbízhatóan elrejtve a legkülönfélébb zugokban, folyamatos fogyasztása pedig a szereplők feltárlózkodását is magával hozza. Nemcsak Iván indulatos kitöréseinek nyit utat, hanem a stabil ivócimbora, Mihály, a kilátástalan közegben ott ragadt orvos (Mokos Attila) önmarcangolása előtt is. A pálinka itt és most a közösség maga. „Az egyetlen hagyomány, amit őrizünk itten, az, hogy békaszárrá isszuk magunkat, egymás torkának ugrunk, s aztán kimegyünk az erdőre fát lopni. Ez a mi kurva nagy hagyományunk” – mondja Iván. Igaz, van a községben másféle hagyomány is: „Nemcsak fát lopni járunk az erdőre. Hanem ottan néhanapján még fel is akasszuk magunkat” – teszi hozzá Illés (Fabó Tibor), a módos gazda, akinek nemcsak antialkoholizmusa furcsa és irritáló ebben a közegben, hanem az az örökös jókedv is, amellyel a szomszédai életét körbeszimatolja. Hozzá hasonlóan beható a felesége, Irma (Bandor Éva), aki a kompótjával próbálja nélkülözhetetlenné tenni magát, miközben romantikus álmokat szövöget

Fabó Tibor, Tóth Tibor, Bandor Éva, Bárdos Judit és Mokos Attila a komáromi Bányavirág egy-egy jelenetében (Kiss Gábor Gibbo felvételei)

Iván megváltásáról és lehetséges közös jövőjükéről.

Sokszólamú, izgalmas szövevű drámai szöveg Székely Csabáé: a hétköznapi banalitásoktól a csehovi elvágyódás klasszikus regiszteréig, a „táptévé” túlfogalmazott és mesterkélt formáitól a nyelv válogatott vadvirágaiig – vasos szentenciákig, parádés káromkodásokig – terjed. Hogy hitelesen, élőn szólal meg, az elsősorban a komáromi Bányavirág öt szereplőjének köszönhető. Bandor Éva, Mokos Attila, Fabó Tibor, Tóth Tibor – a Jókai Színház negyvenes, illetve éppen az ötödik x-be kanyarodó erős középgenerációjának meghatározó tagjai, akik a sokéves közös tapasztalatnak köszönhetően közös színpadi nyelvet beszélnek. Realista, lélektanilag hiteles játékok lehetővé tették, hogy el a groteszk felé, éppen annyi benne a karikatúra, amennyit ez a tragédiát és komédiát finoman, patikamérlegesen mérő előadás megkövetel. A nagy négyes tagjai ismerik egymás rezdüléseit, közös jeleneteik páratlan összhangot

mutatnak, amelyben még az elhallgatások is jelentéssé lesznek. (Vállalva a szubjektív értékítélet ódiáját: e sorok írója külön megemeli a képzeletbeli kalapját Bandor Éva előtt, aki a kötényruhás, letűrt zoknis, szatyros Irma szerepében különleges erejű színpadi pillanatokban mutatta meg a

A nagy színésznégyes tagjai ismerik egymás rezdüléseit, közös jeleneteik páratlan összhangot mutatnak.

figura szánandó poézisét.) Más generációt, más iskolát, más tapasztalatot képvisel Bárdos Judit, a társulat új tagja. Ilonka alakja a Székely-dráma legkevésbé megírt figurája; a komáromi előadásban afféle önjelölt végzet asszonyaként jelenik meg. Bár izgalmas lehetőség rejlik abban, ahogy Bárdos Judit széles gesztusokkal, hirtelen váltásokkal szinte már a szappanoperák hősnőire haja-

zón fogalmazza meg ön magát, a látott előadásban – a nulladik, ún. sajtóbemutató, egy nappal a „hivatalos” premier előtt – ez a játék nehezen talált kapcsolódási pontot a partnerekkel.

Mi van még hátra? A nők elmennek. A férfiak isznak vagy felkötik magukat. Végül kijön a tévé is, fel lehet venni a székelharisnyát meg a rombuszmintás kínai pulóvert, és el lehet mondani, amit mindenki hallani szeretne: „Jó itt élni, mert vannak ezek a gyönyörű hegyek, s a fenyvesek, s az a kicsi szar csermely is olyan szépen csobog, mint egy patak. Kivéve télen, amikor be van fagyva. Akkor is csobog, csak nem hallatsz. Itt minden olyan szép, mint egy álom. Mint egy álom. Ebben élünk mi benne. Igen. Ebben.”

Ülünk a játéktér két oldalán felállított nézőtérben. Bámuljuk a szereplők pálinkagőzös vergődését – és bámuljuk egymást is, ha éppen úgy tetszik. Mikor röhögünk, mikor csendesedünk el. Ebben élünk mi is benne. Igen. Ebben.